

ÖRÖKSÉG

Négy órakor. Barabás Lajos letért a gyomos útról, átmászott a vasúti töltésen, és hazafelé indult. A déli árnyék valamennyire megnyúlt, de a nap sokáig készült még az égen maradni, s úgy világított be a külvárosi házak közé, hogy el ne lehessen húzódni sugarai elől. Az utcán lármás gyermekcsapat jött vele szembe, maszatos és félmeztelen srácok: futballozni mentek a Szénatérre, mit sem törődve a dühítő kárikulával.

– Laji!

A fiúk közül kivált az öccse, és odaszaladt hozzá. Majdnem felborította, ahogy hevesen nekiment: a derekát kapta át, odáig ért fel. Nem is testvéri ölelés volt ez, Barabásék nem szoktak érzelmösködni, inkább belekapaszkodott, mert csak így tudott hirtelenjében megállni a lábán. Lajos két lépést hátrált, hogy egyensúlyát megőrizze, aztán nevetve szólt az öccsére:

– Ni, hogy öklelsz, te bikaborjú!

Barackot akart nyomni a nullás géppel kopaszra nyírt kobakra, de Jani elkapta fejét.

– Haza ne menj, annyit mondok – nézett a bátyjára komolyan. – Agyonver apád!

Barabás Jánost mindig apád-nak mondták egymás-közt a testvérek, mintha nem akarták volna apám-nak nevezni. Mások előtt „az öreg”-nek emlegették, s ebben a gyermeki viszony valami öntudatlan megtagadása rejlett. Amin senki se csodálkozott, ha a vén Barabást ismerte.

– Mi baja már megint?

– Mit adsz, ha megmondom?

– Semmit. Megtudom úgyis. – Lajosnak sikerült szorongását leplezni, s Jani rendkívül tisztelte a bátorságáért. Ő, igaz, már szinte hozzászokott apja durvaságához, mégis rettentően félt az öregtől, aki álmaiban is nadrágszíjjal üldözte a konyhaasztal körül. Figyelmeztetni akarta bátyját, meg aztán nem is állt a szó benne, hát csak kibökte.

– Nálunk volt Mezei néni, s elmondta, hogy Szabó Ilonkának udvarolsz.

– Na és? – felelte Lajos, mintha a fiúcskának valami kifogása lett volna ellene. Valójában hangosan gondolkozott, és a kérdést, csöppnyi kihívó éllel, apjának szánta. Janinak már a sarokról kiabáltak a társai, hogy jön-e. Megfogta a bátyja ruháját. – Én nem azért mondom, de nagyon dühös az öreg. Inkább haza se menj!

Azzal elvágatott a többiek után. Lajos mosolyogva nézett utána, s ez a kifejezés annyira az arcára fagyott, hogy mikor megfordult és elindult, még mindig szélesen mosolygott.

Hat órákor. Barabás János ott állt a fáskamrában a gyalupad mellett, cseresznyefából készült szekrényajtó-fogantyút simított egy ráspollyal, és forrt benne

a düh. Bitangok – gondolta –, ahányan vannak, annyifelé húznak. Az asszonyt az isten is azért csinálta, hogy legyen ki ellenkezzék az emberrel. Jolánka férjhez ment ahhoz a mutuj Lukácshoz: igaz, ezt akkor nem bánta, gondolva, hogy ő fog továbbra is dirigálni nekik, de a taknyos leány, hogy kinőtt a markából, mindenre azt mondja: eligazítjuk mi az életünket maga nélkül is. Jani, az olyan tekergő, hogy minden évben elnyúhat rajta egy nadrágszíjat, s akkor se lesz ember belőle. Még Lajostól várt valamit, az hasonlít rá a legjobban, s most tessék, ő is! Levágta a ráspolyt a gyalupadra, cigarettára gyújtott. „Hasonlít az istent – javította ki saját gondolatát –, sze nincs annak ép esze, kivált mióta hazajött a katonaságtól!”

Ahogy füstölt, hallotta, hogy megérkezett a fia. Megindult, hogy bemenjen, s lekapja tíz körméről, aztán megtorpant. Várjunk csak, mit is mondana? Bevonulás előtt könnyű lett volna rászólni: „Te Lajos, aztán annak a lánynak hagyj békét. Ha mégegyszer meghallom, nem felelek magamért.” Egy szó vagy dacos pillantás, és már repül is a pofon. Igen ám, de most már nem lehet. Roppant nagylegény lett a leszerelés óta. Ő tartja el magát, vagyis hazaadja legnagyobb részét a keresetének, s a dolgaiba nem tűr beleszólást. Csendes, de konok, a hangos szóra fütyül, ő pedig nem meri megütni. A fenébe, hátha még visszaütné! Most már egészen biztos, hogy még egy atyai legyintést sem tűrne el.

Ebéd után apróféért küldte Lajost az anyja. Tudta, hogy Barabás a fásszínben dolgozik, s valahogy enyhébbnek képzelte a kitörőben levő vihart, ha a fiú megy az apjához. Lajos egész váratlanul nyitott ap-

jára, úgy, hogy az szinte zavartan dobta el a cigaret-táját; rátaposott, és újra dolgozni kezdett.

A füst vastagon gomolygott a fáskamrában, és éles sárga csíkokat húzott bele a deszkák közt betörő nap-sugár. Lajos egy pillanatra megállt az ajtóban, kö-szönt, aztán mintha semmiről se tudna, az aprófa-rakáshoz lépett, és megrakta a kosarat.

– Van gyufája? – lépett aztán az apjához, cigarettát kotorászva elő zsebéből. Mivel az öregtől teljesen kü-lönböző embernek szerette tudni magát, még az úton elhatározta, hogy békítőleg fog viselkedni.

Barabás tüzet adott. Lajos nagyokat szívott a ciga-rettából, tapogatta, megnyálazta egyik oldalon, ahol félreégett, és mindenképp várta, mi következik. De az apja még nem gondolta ki a szavakat, és hallgatott, így hát lassan a kosár fele kezdett mozdulni.

– Hallom, udvarolsz – szólt utána Barabás. Nem akarta elmulasztani az alkalmat.

– Igen. – Higgadtan és egyszerűen válaszolt, bár felfortyant egy kissé magában. Meg akarta kérdezni, miféle hírharangtól hallotta, de idejekorán megfékezte a nyelvét.

– Nem bánom – mondta az apja, miközben félláb-bal felült a gyalupad szélére. Így magasabb lett a fiá-nál, meg ült is, szóval így tekintélyesebb volt. – Nem bánom – ismételte –, én is jártam szoknya után ele-get. Azt vettem le a lábáról, akit akartam. De mikor komoly dologról volt szó, kinyitottam a csipámat. Nem hagytam magam bekeríteni. A játék, ugye, az játék. Neked nem lehet komoly szándékom.

– Dehogynem – szólt közbe Lajos. Szerette Ilonkát, tudta, hogy feleségül is veszi valamikor, de minek siettek volna. Elég idejük volt örülni egymásnak. Még-

is, hogy az apja ilyen nyíltan kimondta, még hozzá tagadó formában – ami ugyan állításnak készült, de valami félszeg igyekezet sikeredett belőle –, gondolkodás nélkül rávágta: – Meg fogok nőszülni.

– Hallj oda! Kitől kérdezted?

– Senkitől.

– Mi az, hogy senkitől? Hát nekem nincs beleszólásom? Azt hiszed?

– Nem úgy gondoltam – kerülte Lajos a kihegyezett szavakat. – Még nem határoztam el semmit, nem volt mit szóljak előre. Azt tudhatta, hogy nem akarok barátpap lenni.

– Azért mondom. Nem is tanácsolnám, hogy nélkülem határozz. Mert az biztos, hogy a Szabó-lányt nem fogod elvenni.

– Én pedig éppen reá gondoltam – mondta határozottan Lajos, és élesen tette hozzá: – Mert szeretem, és tudom, hogy rendes asszony lesz. Magamnak házasodom.

– Arra hiába gondoltál. Azt nem veszed el, amíg én élek! Tiszta hülye vagy, ha kettőt akarsz csinálni egy nyomorúságból!

– Tudom, mit akar! – csattant fel a fia. – A Mezei lányát szánta nekem, már el is intézték egymásközt. Csakhogy abból nem esznek. – Lecsendesítette hangját, leült a kosár fára, hogy nyugodtabban beszélhessen, és így folytatta: – Né apám, én tudom, mit akar, de az egésznek nincs semmi értelme. Mezei öreg, ott van a felszerelt műhely, abban dolgozhatnék, igaz? Keresnék, igaz? Nahát: először is meg kéne osztanom a...

– Mezeinek nincs már sok hátra – vágott közbe Barabás. – Te örökölnéd a műhelyt. Vagyis a lányt.

Lajos úgy nézett rá, mintha azt mondta volna: szégyelje magát. Igyekezett higgadtan folytatni.

– Aztán meg úgyis szövetkezet létesül, s akkor semmi értelme. Akkor már jobb állami vállalatnál dolgozni.

Barabás legyintett.

– Marhaság! Finom bútort nem lehet gyárban csinálni! Egy műasztalosra, míg a világ szükség lesz!

– És végül pedig egyszerűen nem hagyom ott a gyárat, mert nem akarom – mondta Lajos, és felállt.

– Hogy azt ne is mondjam, mennyire rühellem a Mezei lányát.

– Az lesz, amit én akarok, érted? – hördült fel Barabás. – Jobban tudom, mint te, takonypóc! Én neveltelek, az én kenyeremet etted, és azt teszed, amit parancsolok. Ha még egyszer meghallom hogy a Szabólánnyal jársz, kettéhasítalak!

– Maga nevelt, köszönöm szépen. Másképp is nevelhetett volna! Ha egy kicsit emberséges lett volna hozzám, anyámhoz, mindegyikünkhöz, akkor ma nem így beszélnék! Anyámat sírba teszi, Janit elvadítja a háztól, mit akar?

Az apja üvöltve táncoltatta orra előtt a ráspolyt.

– Kitanítottak, mi, a katonaságnál? Meg a gyárban, hogy így becsüld meg apádat! Maholnap azt fogod mondani hogy reakciós vagyok! Kikiabálsz az utcán, egy koszos lány kedvéért!

– Bolondokat beszél. Legyen tőlem akármilyen, csak gondolkozzék egy kicsit, mert arravaló a feje! Ha azt akarja, hogy becsüljék a gyermekei, bánjon úgy velük, ahogy emberhez illik! – kiáltotta Lajos egyhuzamban, nehogy félbeszakítsa. Azzal felvette a kosár fát, és kiment a kamrából. Barabás utána futott.

– Gazember! Hitvány! – ordította, amíg felment mögötte a konyhába. Lajos legszívesebben hozzávágott volna egy darab fát, de összeszorította fogát, és hallgatott. Hanem a konyhában úgy bevágta a kosarat a kemence alá, hogy a falig repült, és szanaszét ugrált ki belőle a felaprított tüzelő. Barabásné, mikor az udvaron felharsant a lárma, a szobába menekült, majd aggodalmas arccal jött elő. Kezeit úgy tartotta a köténye alatt, mintha imára kulcsolná.

– Mi történt, az istenért, mi van veletek?

– Nézd meg, kit hoztál a világra – tajtékozott Barabás. – Egy senkit, egy pizok frátert, aki nem szégyell szembeállni az apjával, ha a javát akarja! Nősülni! Hallod! Ide, az én házamba!

– Dehát mért bántja? Nem hoz ő ide senkit, sze mondta, hogyha megnősül, máshová költözik.

– Sehova! Nem pucol el, mint Jolán, hogy azt csinálja a hátam mögött, amit akar. Itt marad, és nekem nincs többet szabóilonkázás!

Lajos keresztbefont karral, sötéten nézte. Várta, hogy fújja ki magát, és hogy csillapodjék saját dühe is. „Szidhatsz – gondolta –, kiabálhatsz, én nem veszekszem. Üss meg, ha mersz, s akkor meglátod.”

– Sze rendes lány az – rebegette félszegen Barabásné.

– Te is pártolod? Adok én neked, csak te is ellenkezz! Megmutatom, hogy...

Súlyosan indult a felesége felé, de Lajos úgy, ahogy volt, összefont karral, közibük állott. Egy másodpercre egymásnak feszültek.

– Mit mutat meg?

Barabás elfordult. Legyőzték, ökölre nem mehetett a fiával. Arca lila lett a vértolulástól, lezökkent egy

székre, és kereste a legszörnyűbb szavakat, amivel üthetne rajta.

– Nem vagy a fiam. Nem vagy. Menj innét, hogy ne is lássalak. Ide ne tedd a lábadat többet.

Barabásné kétségbeesetten kapta fel a fejét és nézett a fiára. Úristen, mi lesz most? Annak az arcán nem látszott fájdalom vagy megütközés: anyjának úgy tűnt, hogy mosolyogni is próbál.

– Túlhamar elintézne – mondta Lajos a foga közt.
– Hogy aztán nyugodtan verhesse Janit, üthesse anyámat.

Bement a szobába, és öltözni kezdett. Igyekezett nem gondolni a veszekedésre, még fütyörészett is, de az idegei tótágast álltak. Barabásné most a kamarába menekült, csak akkor jött ki, mikor Lajos már indult hazulról. Barabás még ugyanúgy ült a széken, és behorpadt arccal cigarettázott. Lajos végighúzta kezét az anyja karján, és mintegy megnyugtatóképp mondta:

– Lehet, hogy később jövök haza egy kicsit. Hagyja majd künn a vacsorámat. – Kilépett a nyitott konyhajajtón, és lefele indult a lépcsőn.

– Eredj a szajhádhoz – köpte a szót utána Barabás, csakhogy megbántsa.

Lajos megtorpant. Ezt nem hagyhatta megtorlatlanul. Már torkán volt az ordítás, keze ökölbeszorult, de mikor megfordult, arcán csak megvetés volt, harag nem.

– Hazudik – mondta, és elment.

Nyolc órakor. A nap még ráragyogott a dombtetőre, s a gyümölcsös kertek alatt a sárga agyagba mart vízmosások aranyszínben csillogtak. A szerény kis

kerthelyiség lugasaiból éppen oda lehetett látni, s Ilonka arrafelé intett a fejével, megrázva szőke fürtjét.

– Nézd csak, van ott a nagynénémnek egy kis szőlője. Vasárnap ki kéne menjünk oda. – Elhallgatott, és Lajosra nézett. Már hosszú sétájuk alatt érezte, hogy a fiút valami bántja, de mióta ide beültek, egyenesen komor lett és elgondolkozó.

Lajos lassan megfordult – háttal ült a dombnak –, és majdnem gépiesen bólintott. Erőt merített abból, hogy amint hátranézett, egy villanásnyi időre egyedül maradt magával, és így szólt a lányhoz:

– Ugye hozzám jössz feleségül, ha megkérem a kezedet?

– Igen – kacagott Ilonka, mint aki tréfát hall. Azt hitte, a jövőről van szó, s ez olyan kérdés, mint hogy hol töltik a szabadságukat, és mennek-e együtt nyaralni. De Lajos nem nevetett.

– Kitől szokás megkérni? Még sohase próbáltam. Ilonka megint kacagott.

– Hát tőlem. Engem akarsz elvenni, nem igaz? Utána persze szólunk az öregeknek is.

A fiatalember cigarettát vett elő, körülményesen rágyújtott; egy darabig lengette a gyufát, majd hogy nem aludt el, ráfűjt, és két ujjal óvatosan a hamutartó szélére helyezte.

– Akkor megkérem – bökte ki végül.

– Most? Laji, te viccelsz? – Ilonka elhalványodott. Meglepetten vette észre, hogy a fiú komolyan beszél.

– Nem viccelek, nincs kedvem viccelni.

Ilonka már egyáltalán nem mosolygott. Hirtelen támadt érzéseihez odaszegődött egy új is: kétség és félelem emiatt a nyersség és komorság miatt. Mi van Lajival? Az megérezte a néma kérdést, felné-

zett, és szemével megcirógatta a gömbölyű arcocskát, fehér nyakat, mely eltűnt a kartonruha kislányos kivágásában.

– Gondoltam, még várhattunk volna egy kicsit – igyekezett magyarázkodni. Nagyot szippantott a cigarettából. – De már nem bírom tovább otthon. Tudod, milyen az öreg, ismered, és elmondtam én is. Ma megint összevesztünk.

– Megint? Miért? – kérdezte gyermekes részvétellel Ilonka.

– Marhaság. A Mezei-lánnyal. Hogy vegyem el, s vegyem el. Megtudta, hogy... – Azt akarta mondani, hogy „utánad járok”, de tapintatból elhallgatta. Ilonka már tudott a Mezei-históriáról, de csak futólag említette neki. Most aztán hozzálátott, hogy kiteregesse az egészet. – Szóval megtudta, hogy Mezeinek mennyi a megrendelése, és azt akarja, hogy én is nála dolgozzam. Hogy legyen az enyém a műhely, ha majd a lány öröklí. Még ő is otthagyná a vasgyárat, együtt dolgoznánk. Erre fáj a foga, a Mezei műhelyére. Törődik is ő velem!

– Dehát miért nem társul Mezeivel? Az apád, úgy tudom, elsőrendű asztalos, ketten biztosan jobban keresnének.

– A gyárból nem szívesen engednék el. Mezei meg nem is társulna vele. Majd bolond osztozni! A törvénytől is fél. De legfőképp a lányát akarja férjhez adni. A műhelyen kívül nem adhat mást vele, aki pedig nem asztalos, nincs mit kezdjen a műhellyel. Hogy fel van szerelve, az biztos. Gépei vannak, szalagfűrész, marója...

– Parancsolnak? – lépett hozzájuk a pincér. Lajos sört rendelt, aztán folytatta:

– Szóval ezért akarják. Mind a kettőnek érdeke. Engem meg úgy tekintenek, mint valami árucikket: adsza-nesze, s ide a műhelyt. Várjanak csak...

– Rettenetes – mondta Ilonka.

Elhallgatott, mert a pincér megjött a sörrel. Mikor ismét magukra maradtak, már nem kívánta folytatni. Lajos tovább magyarázott.

– Én meg apám, hogy is mondjam, egészen más emberek vagyunk. Ő hátra néz, én meg előre. Szóval... érted, ugye?

A lány mélységes ragaszkodással fogta meg nehéz jobbkezét. Az ő élete is ott van, ezekben a biztos kezekben.

– Értem. És mondd – tette hozzá félénken –, kényszerít?

– Engem nem lehet kényszeríteni – felelte Lajos. Egy hajtásra megitta sörét, hogy rettenthetetlen önállóságát megmutassa. De nyomban el is szégyellte magát az idétlen gesztusért, és hogy helyrehozza, halkán, meleg hangon folytatta: – Csend kell nekem, Ilonka. Otthon kell. Nekem nincs otthonom. Az a ház, ahol lakom, tele van örökös civakodással, kiabálással... Vagyis inkább csak az öreg kiabál. Én nem értem, hogy lehet ilyen egy ember. Pedig nem iszik. Mit tudom én, ilyen a természete.

Elhallgatott, új cigarettát vett elő, s míg hátradőlt a széken, mereven nézett a maga elé fűjt füstbe.

– Anyám azt mondja, hogy amíg megvolt a műhelye, más ember volt egészen. Igazán jó akkor volt, két-három évig, mikor összeházasodtak. A műhelyt akkor még csak bérelte, később vette meg. Mikor a ház is felépült, be is rendezték, akkor megbolondult. Vagyis inkább túlon túl okos lett. Gépek kellettek, na-

gyobb műhely, inasok, segédek. Eleinte csak azokat pofozta. Aztán negyvennégyben lebombázták. Porrá égett, hogy még egy gyalukést sem tudott kikaparni a hamuból. A sok deszka, félkész bútor, minden odalett. Negyvennyolcig egyet fizette az adósságait, a jóég tudja, miből. Addig sehol sem dolgozott. Akkor ment be modellasztalosnak a vasgyárba. S akkor, negyvennégytől, hogy el volt keseredve, lett ilyen, így mondja anyám. De én már csak erre emlékszem. Hozzám világeletében egy jó szava nem volt, csak a nadrágszíj, meg a szitok, mikor már félt ütni. S ha látnád, mit csinált a nővéremmel! Meg anyámmal! Én legjobban a kicsi vakarcsot sajnálom.

– Vakarcsot?

– Janikát – mosolygott Lajos. – Azért hívjuk vakarcsnak, mert olyan későre született. Negyvenötben. Nem is akarták, csak nem volt pénzük orvosra...

Ilonka másra fordította a szót.

– Dehát meg is értheted. Annyi baja volt.

– Nem lehet! – Lajos felkönyökölt az asztalra. – Nem lehet megérteni, ha valaki a családját kínozza. Tudod, honnan van ez? Amíg műhelye volt, megszokta a parancsolgatást, és a keze rájár a verésre. Most, hogy nincs kin uralkodjék, hát minket vesz elő. Az is lehet, hogy mikor a műhely leégett, meghibbant egy kicsit. Szóval ilyen ember az apám.

Kis szünetet tartott, majd kézen fogta a lányt. Ilonka felnézett reá.

– Akkor hát a feleségem lesz? Ne félj a családomtól, nagyon rendesek, az öregre pedig fütyülünk. Úgysem lesz veled dolgod.

A lány hosszan hallgatott.

– És a lakás? – kérdezte végül, s ebben a kérdésben benne volt, hogy minden mást vállal, mindenbe beleegyeznek.

– Ide hallgass! Egyik kollégám, Mureşan, elköltözik a városból. Átadja nekünk a lakást.

Ilonka elmosolyodott.

– Ravasz vagy, már el is rendeztél mindent.

Lajos kacagott. Mureşan aznap délelőtt kérte meg, hogy kerítsen a lakásukba megbízható lakót, akivel ki lehet jönni. Akkor még nem gondolt semmire, de nem bánta, hadd higgye a lány, milyen előrelátó.

– Erre iszunk! – kiáltotta kacagva, s mivel sörük már elfogyott, a pincér után nézett, hogy még rendeljen.

Tíz órakor. Jani a sarokban szepegett, kenyérhajat majszolva, melyre nagy, sós könnyeket hullatott. Nem késett sokáig. Vacsoraidőre pontosan megjött, de a verést már szinte hivatalból megkapta. Igaz, nem vette nagyon a szívére. Legtöbbször el is dicsekedett a környékbeli fiúknak a naponta kapott ruhákkal – ahogy nevezte. „Na, ma megint kihúztam a lutrit” – mondta ilyenkor, s aztán részletesen elmesélte, hogy kötötte le az apja ruhaszárító kötéllal, hogyan verte meg hol paszulykaróval, hol nadrágszíjjal, aszerint, hogy mi jutott eszébe. Mármint Janinak, mert szó, ami szó, kissé eltúlozta saját hősiességét: mukk nélkül túri, hogy agyabugyálja, nyilván mindig igazságtalanul. A valóságban, ha fájt is a verés, megszokta, s kezdett fittyet hányni reá, vagy pedig hazudni, hogy mégis elkerülje. Az anyjának ugyancsak hazudott, hogy titkos, de szenvedélyes dédelgetését minél inkább kiér-

demelje. Talán még Lajoshoz volt a legbecsületesebb, mint megértő férfibaráthoz. Szóval ez a tizenegy éves gyermek olyan görbén nőtt, mint kövek között a bab csírája, mely sehogysem tud napfényre kerülni. Most is már csak illendőségből és ravasz számításból sírt, mert tudta, minél többet pityereg, annál nagyobb karaj mézeskenyeret kap az anyjától lefekvés előtt, dugva.

Barabásné ölbetett kézzel gubbasztott a sarokban. Mosogatni kellett volna, de nem volt lelkiereje megmozdulni. Ritkán ütötte meg a férje: ritkán – Janihoz képest. Egy-egy pofon minden hónapban elcsattant, hol ezért, hol azért. Nem tudta megszokni: már nem idomult olyan könnyen, mint Janika, legfennebb elfásult egy kissé. Gyámoltalannak és érzékenynek született, s még asszonykorában is nyugodtan élhetett így, egészen addig, míg Barabás el nem határozta, hogy első műasztalos lesz a városban, szalont nyit, és mellé egész kis gyárat rendez be magának.

Lajosra gondolt. Tudta, vagy inkább érezte, hogy Szabó Ilonka jó feleség lesz, s a fiú is, ha megbecsüli, boldog lehet mellette. Mégis valami bántotta, s ez nem csak az anya örök fájdalma volt, hogy elkerül mellőle a gyermeke, nemcsak az ösztönök mélyén megbúvó szikrája az öntudatlan féltékenységnek, hanem az önző félelem is: mi lesz vele, mi lesz velük Lajos nélkül, ezzel az emberrel együtt? Ez az ember – igen, ez maradt meg az egykor bálványozott Barabás Jánosból.

Barabás János pedig, mint egy sötét viharfelhő, ült az asztalnál; előtte tányér, étvágytalanul ellökött vacsorája maradékával. Ama ritka pillanatok egyike volt ez, mikor megérezte örömtelen életének végtelen sivárságát. A bombázás óta sejtette, s az államosítás

óta biztosan tudta, hogy sohasem lesz gyára, emeletes háza, bútorszalonja. De negyvennégy előtt mindent oly elevenen képzelte el, hogy nem tudott lemondani róla, s már túl öreg volt ahhoz, hogy új tervet formáljon. Maradt tehát a végtelen keserűség s a gyűlölet mindenki ellen. Lajos, a „nyomorult”, ő volt az utolsó reménye. Ha nem is szalon, nem is gyár, mégis jókora műhely. Hárman is dolgozhattak volna benne. Lett volna minden: mindenik gyermek nevére írathatott volna egy házat, lett volna gyümölcsös, pénz a szekrényfiókban, vaskos kötegekkel, mint annak idején, és még mennyi minden más, ami megingathatatlan. Ami hatalom. És hogyha düh fogta el életének mostani sivársága miatt, nem látta be, hogy ezt saját önző vágyai okozzák, melyeket ha a végletekig elégítene is ki, nem boldogítanak.

A fiú vacsorája ott melegedett egy kislábasban a kályha szélén. Hogy? Az asszony vissza meri várni, ha ő egyszer kiadta az útját? Igaz, már várta ő is, mert mérge nagy részét kitöltötte a vakarcon, s talán talán még remélt valamit egy utolsó beszélgetéstől, melynek szavait alattomosan formálgatta magában.

Künn már egészen besötétedett. Egyikük sem mozgott, mintha egy halott mellett virrasztottak volna szomorú hallgatásukkal. Egyszer csak a kapu kinyílt, majd becsapódott, s a lépcsőre sugárzó világosságban megjelent Lajos erőteljes alakja.

Köszönt, odament Janihoz, megsimogatta kerek fejét, aztán az asztalhoz ült, szembe az apjával. Anyja már tálalt is, a krumplipaprikás gőze elkeveredett Barabás cigarettájának füstjével. Lajos hamar megvacsorázott, aztán lassú mozdulatokkal ő is rágyújtott egy cigarettára.

Mind a hárman őt nézték.

– Ide hallgassanak – kezdte végül, miután nagyot szippantott és a füstöt kifújta –, betöltöttem a huszonötöt, jó állásom van, nemsokára még többet is fogok keresni. Ő is dolgozik – nem mondta, kicsoda, úgyis gondolni lehetett –, bőségesen kijönnének a két fizetésből. Lakást már kerítettem, bútort kapok bármikor részletre. Azért dolgozom tán a bútorgyárban, nem igaz?

Körülnézett, mintegy helyeslést várva. Anyja nem mert beszélni, Barabás ellenségesen hallgatott. Janika rémülten hámozta ki a szavakból, hogy Laji megnősül, és elmegy innét. Egyikük se válaszolt.

– Hát akkor – folytatta – semmi akadályja sincs, hogy megházasodjam. Itt az ideje.

– Jaj, fiam, sok minden kell egy háztartáshoz – kockáztatta meg Barabásné, de úgy, hogy Lajos támogatásnak, az ura ellenvetésnek foghassa fel.

Barabás jól kifundált tervéhez képest, enyhe hangon szólalt meg.

– Nem olyan egyszerű az egész. Ház kell, bútor kell és még sok minden. Te meg csóré vagy, a néhány szál ruhádon kívül. Mi a fenére házasodnál, mert ugyebár ide nem hozhatsz asszonyt.

– Ház nem kell, bérletben is lakhatunk. Bútor az lesz. És a többi?.. Maga se családba nősült.

– Az más volt, tudtam szerezni. – Barabás tömzsi ujjjaival dobolt az asztalon.

– Nem fogok koplalni az örökös szerzésért – mondta nyomatékosan a fiú. – Ami kell, meglesz: nem vagyok hörcsög, hogy mindig csak gyűjtsek.

– Hát én hörcsög vagyok, mi? – kiáltott az apja. Már nem tudta fékezni magát.

– Azt nem mondtam. De lássa be, hogy másképpen gondolkozunk.

Barabás terve felborult. Önuralma másodpercek alatt elpárolgott, haragja pedig robbant, mint az ágyúgolyó.

– Másképpen, ugye? Adok én neked, másképpen! Apád vagyok! Az apád! Értetted?

Elkékülve ragadott fel egy konyhakést az asztról, mert az volt éppen a kezeügyében. Ha kijött a sodrából, mindig kellett valamivel hadonásznia. Felugrott, és az asztalt kezdte verni. Lajos ugrásra készen ült, homloka kiizzadt a rettentő erőfeszítéstől, hogy nyugton maradjon. Csak a szavával döfött.

– Lehet, hogy maga csinált. De egy apa nem ilyen. Nem az apám.

Barabás felhördült.

– Meglátod, hogy az vagyok, ha majd...

Feléje ugrott.

– A kést! A kést tegye le! – sikoltott Barabásné.

Lajos felpattant, felkapta a széket, melyen ült, és lábaival az apja mellének szegezte.

– Mit akar?

Irtózatoss pillanat volt. Barabás egy percig sem gondolt arra, hogy *k és* van a kezében. Ahogy észrevette, a sarokba hajította, és ellökte melléről a széket. Lajos hátat fordított, mert ő is szégyellte magát. Hanem az apja, hogy szinte nevetségessé vált, valakin ki kellett hogy töltse bosszúját.

– Te pedig máskor fogd be a szádat – kiáltott a feleségére, és durván megtaszította.

Lajos ezegyszer nem tudott volna beleavatkozni: tette magát, hogy nem hallja. Jani – még mindig a sarokban – első riadalma után élvezettel gondolt az izgalmas jelenetre, mely képzeletében máris hatalmas verekedéssé változott, ahol székeket és asztalokat dobálnak, és a késelő kalóz végül is megverve kullog el. Kuncogni kezdett.

– Menj el innét – szólalt meg Barabás rekedten. – Mondtam már egyszer, hogy nincs mit keress a házamban. Mi a szemed világának jöttél még egyszer vissza? Menj innét, nem hallod?

Lajos megértette, hogy apját már nem lehet meggyőzni. Sohasem fogja őt megérteni, de legalább már nem ellenkezik. Menjen el? Halkan mondta; kérdés, szinte könyörgés volt ez a hang, nem emlékezett, hogy valaha is így hallotta volna beszélni. De hova menjen? Húzódjék meg valamelyik barátjánál néhány éjszakára, amíg a lakást megkapja? Délután mit sem törődött azzal, hogy az öreg elküldte, de most érezte, hogy csakugyan mennie kell. Anyjára nézett, ám az lehajtott fejjel kerülte a tekintetét. Nem marasztotta, nem merte. Lassan bement a szobába, és csomagolni kezdett.

Mikor negyedóra múlva kilépett a konyhába, még ugyanabban a helyzetben talált mindenkit. Csak Jani kuncogása változott keserves könnyekké, mert megértette, hogy Laji csakugyan elmegy. Odament hozzá, megcsókolta, az anyját átölelte, aztán az apja elé állt.

– Én nem haragszom magára.

Barabás félrefordult.

– Menj, hogy ne is lássalak – morogta.

Lajos ajkába harapott. Hát még most is, gondolta, az utolsó percben is? A megbékülés, mely amíg készült, elhatalmasodott benne, megint haragra vált. Sötéten szólt az apjához, s nézte, hogy szinte hipnotizálta.

– Ide hallgasson. Ha az ujját ráteszi anyámra vagy Janira, vegye tudomásul, hogy feljelentem. Érti? Felje-len-tem! Be fogják csukni a bolondokházába. Jegyezze meg! Maga is anyám, ha egy goromba szót mond magának, menjen Jolánékhoz. Janit pedig elviszem innét. Megértették?

Barabás minden szónál összébb látszott zsugorodni. Teljes, tökéletes vereség, gondolta kétségbeesetten. De ekkor eszébe jutott a legnagyobb ütőkártya, amit még nem játszott ki. Felugrott.

– Kitagadlak az örökségből! Kitagadlak! Egy banit sem kapsz belőle!

– Ezzel akar megfogni? – kérdezte Lajos megvetően. – Büszke leszek, hogy nem örököltem semmit magától!

És valamivel később... Úgy történt, ahogy mindnyájan gondolták: a fiatalok megesküdték, és boldogan éltek. Barabás János látszólag teljesen megváltozott. Voltaképpen ugyanaz maradt, csak az elkeseredés, mihelyt semmi, de semmi reménye nem maradt, megszűnt a világ és az emberek felé kielégítetlen bosszúvágy formájában jelentkezni. Magát marcangolta, és hogy kevésbé fájjon, belső sebhelyeit itallal öblögette egyre sűrűbben. Két-három hónap múlva már szinte naponta részegen ment haza, de senkit sem bántott, csak az istent szidta: azzal viszont senki se törődött. Az egész család felszabadultan lélegzett. Bara-

básné majdnem egész nap a leányáéknál ült, dajkálta az időközben megszületett kisbabát, Jani pedig ősszel megint iskolába ment: ez legalább a délelőttijeit hasznos foglalkozással töltötte ki.

A fiatalok nem nélkülöztek. Volt bútoruk, volt lakásuk, a bútor részleteit szépen törlesztették, s még arra is maradt pénzük, hogy edényekre és ebédlőkészletre gyűjtsenek. Csak éppen a következő fizetést várták, hogy kikerekedjék az összeg, s mehessenek bevásárolni, mikor a pénz körül olyan bonyodalom támadt, melyre senki sem számított.

Úgy történt, hogy Lajosnak a gyárban vadonatúj kerékpárt ajánlottak megvételre. Az ár jutányos volt, a gép pedig kitűnő: Lajos azonnal elhatározta, hogy megveszi, s mivel az iratok is kéznél voltak, munka után elhívta magához a bicikli gazdáját, a vásárt tüstént nyélbeütni. Gyalog mentek, s a gépet Lajos vezette, mint – egy kis formaságot leszámítva – immár jogos tulajdonosa.

Ilonka már otthon volt. Pálinkát vett elő a vendég tiszteletére, de mikor Lajos előhozakodott a biciklivásárral, arcocskája ijedtre változott.

- De hiszen nincs pénzünk reá!
- Dehogyan nincs, amit félretettünk – felelte Lajos vidáman.
- Dehát, az tudod, mire kell!
- Ej, hát még egy-két hónapig eszünk kantinban.
- Lajos szívem, hát nem beszéltük meg, hogy itthon főzök újévtől? Minek is neked bicikli?
- Minek? Hát hogy legyen. Hogy azzal járjak munkába.
- De Laji szívem, hiszen van autóbuszberleted!
- De ilyen gépet nem kapsz akármikor!

De így, de úgy: a bicikli tulajdonosa kezdte magát kellemetlenül érezni. Mosolyogva szabadkozott, hogy siet, majd holnap megbeszéli a gyárban, addig úgyszem adja el senkinek. Lajos kikísérte, s a kapuig egyet mentegetőzött. Fogadkozott, hogy másnap biztosan megveszi, addig elintézi ő az asszonnyal. Közben a szégyen, a vita, az ellenkezés miatt egyre inkább megharagudott a feleségére. Mit, hát ő nem érdemel meg egy rongyos biciklit?

Mikor bement, a kicsi asszony sírásra görbülő szájjal ült a díványon.

– Mit pityeregsz? – szólt reá nyersen.

Ilonka megütődött.

– De Laji, lásd be... Nem akartam elrontani a kedvedet. Én csak azt gondoltam...

– Ne gondolj semmit! – vágott a szavába Lajos.

– Ha egyszer kell, aztán szót csinállok, ide bolondítom ezt az embert, akkor...

Ilonka elhűlve, remegő gyomorral hallgatta. Ez a hang, hát így beszél vele!

– De Laji...

– Fogd be a szád! – csapott az asztalra Lajos. Az asszonyka rémülten nézett rá, aztán csak leborult a díványra.

– Ezt mondtad... Te ezt mondtad nekem? – zokogta. – Tisztára olyan vagy, mint apád... Nincs egy csepp belátásod se...

Lajos megrándult. Mint az apja? Hogy ő hasonlít ahhoz az emberhez, akinél annyira különbnek tartotta magát és egészen másnak? Ilonka hüppögve sírt a díványon. Lajos döbbenetesen nézte. Mit is mondott az előbb? Ahhoz a részeges vademberhez meri hasonlítani őt, Barabás Lajost? Lázasan igyekezett átlátni

minden cselekedetét, elemezni szavait: szerette volna mélységes bizonyossággal érezni, hogy ez nem igaz.

És ha mégis úgy volna? Ha ezt felfedezi magában, ezt az örökséget, elutasíthatja: le tudja küzdeni. Most, hogy meglátta, már nem is veszélyes. Ha megszületik egyszer a mi Janikánk, ne szórakoztassa cimboráit majd azzal, hogy hányszor verte meg az apja, én, az „öreg Barabás”! És már tudta, hogy azonnal feláll, odamegy az asszonyhoz, és a fülébe súgja:

- Nem veszem meg a kerékpárt, szívem!